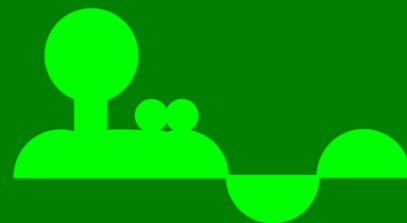

Nieuwsbrief

Landschapsbeheer Oss | December 2017 | Jaargang 17 | Nummer 72

Redactie Richard Ceelen, Dick Roza, René van Dorst, Jan Oomen | **E-mail** redactie@landschapsbeheer-oss.nl
Redactieadres Redactie Landschapsbeheer Oss, Braakstraat 46, 5345 XB Oss

Contact

Landschapsbeheer Oss

Tolstraat 3
5342 NH Oss
T 0412-474322
I www.landschapsbeheer-oss.nl
E info@landschapsbeheer-oss.nl

Voorzitter

Ronald Widdershoven
T 0412-631362
E voorzitter@landschapsbeheer-oss.nl

Secretaris

Hanny Wagemakers
T 06-18353309
E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

Penningmeester

Jan Ploegmakers
T 0412-641500
E penningmeester@landschapsbeheer-oss.nl

Redactie, Werving & Vrijwilligerscontact

Dick Roza
T 0412-642368
E pr@landschapsbeheer-oss.nl

Redactie & Website

Richard Ceelen
T 06-54218521
E redactie@landschapsbeheer-oss.nl

Juridisch Adviseur

Maarten Furnée
T 0412-454204
E juridischadviseur@landschapsbeheer-oss.nl

Werkplaats Natuur, Landschap & Cultuurhistorie

Henk Smouter (Projectcoördinator)
Tolstraat 3
5342 NH Oss
T 06-54288252
E hs@werkplaatsnlc.nl

Coördinator Beheer

Tonnie van Hooff (Projectcoördinator)
Tolstraat 3
5342 NH Oss
T | 06-37456820
E tvh@werkplaatsnlc.nl

Landerij VanTosse

Hanny Wagemakers
T 06-18353309
E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

De Stichting Landschapsbeheer Oss is gevestigd te Oss en ingeschreven bij KvK Oost-Brabant onder nummer 17105068 Rabobank Oss, NL94 RABO 0170 4198 94

Landschapsbeheer Oss

Inhoudsopgave

Nieuws Landerij VanTosse	2
Waar werkten we?	3
Opfriscursussen motorkettingzaag en bosmaaier	4
Landschapsbeheer Oss bouwt indoorbos	4
Natuurwerkdag in Gat van de Dam	5
Nieuwe taken op ons bord	6
Maas als vriend en vijand	7
We Are Food Oss	8
Open cranberry plukdagen	8
Kort Nieuws	10
Werkgroep Landschapsbeheer	19

Colofon

Nieuwsbrief Landschapsbeheer Oss

December 2017, jaargang 17, nummer 72, oplage 525.
Volgende nieuwsbrief verschijnt eind maart 2018.

Kopij

Wij nodigen graag iedereen uit om een bijdrage te schrijven voor de nieuwsbrief!

U kunt uw bijdrage met of zonder illustraties mailen naar redactie@landschapsbeheer-oss.nl.

De sluitingstermijn voor kopij voor de volgende nieuwsbrief is 1 maart 2018.

Foto's voorpagina

Boven: Natuurwerkdag in Gat van den Dam.

Linksonder: Knotten op de ribben in de Rijt.

Rechtsonder: Kettingzaag onderhoud op de Meerdijk.

24 maart 2018 Opschoondag Oss

De voorbereidingen voor de editie 2018 van de Landelijke Opschoondag in Oss, die op 24 maart volgend jaar zal plaats vinden, zijn al in volle gang.

Accent op "MikMak" en schooljeugd

Een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van Landschapsbeheer Oss, de gemeente, Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat kwam op 19 oktober bijeen om een eerste opzet van de opschoondag te maken. Het doel van die bijeenkomst was vooral om een optimale samenwerking van de diverse partijen te bewerkstelligen. Opschonen en preventie moeten centraal staan in alle acties. De bedoeling is om vooral de (school)jeugd weer een speciale plaats te laten innemen bij het opruimen van zwerfafval. MikMak (de voormalige Beestenbende), maar ook de scholen zullen, evenals vorig jaar, weer creatief en effectief moeten worden ingezet. Zo is er het plan om de kinderen, samen met een bekende Osse kunstenaar, een kunstwerk te laten maken van zwerfafval. Ook wordt gedacht om kinderen met een bekende Ossenaar of met een IVN-gids de natuur in te laten gaan, of met iemand van de Heemkunde de stad te verkennen. Na de eerste bijeenkomst in oktober werd op 12 december in de Pauluskerk een werksessie gehouden om te komen tot een gezamenlijke visie/strategie/aanpak van het zwerfafvalprobleem. Nadere informatie over de juiste invulling van de opschoondag volgen t.z.t. nog in de dag- en huis-aan-huisbladen en in de nieuwsbrief van maart 2018. Ga voor meer informatie naar www.opschoondagoss.nl. (DR)

Nieuws

Landerij VanTosse

Terugblik over het afgelopen jaar

Dit jaar is er ruim 3.700 uur aan vrijwilligersuren besteed in de Landerij VanTosse. Onderhoud en inrichting van de Tuinderij nam met 2.700 uur het grootste deel voor haar rekening. De overige uren zijn besteed aan werk aan het hopveld (ca 100 uur, incl. verwerken oogst), de oogst en verwerking van de cranberry's (ca 500 uur), de aanleg van het entrepunt aan de Cereslaan en het herinneringsbos (ca 200 uur), de aanleg van nieuwe houtsingels en de inrichting van diverse weilandjes (200 uur). De werkochten op dinsdag- en donderdagmorgen zijn door een (steeds groter wordende) groep van 40 vrijwilligers steeds goed bezocht.

De invulling van werkervaringsplekken door statushouders, cliënten van diverse werkbegeleidingsinstanties en stagiaires is dit jaar verder uitgebouwd. Voor de vaste vrijwilligers op de dinsdag- en donderdagmorgen mogelijk niet heel erg in beeld, maar ook op maandag, woensdag en vrijdag is er flink gewerkt door een groep van gemiddeld 5 man.

Cranberryoogst ten einde

Het is weer gelukt om de cranberry's binnen te krijgen. Met dank aan het selecte groepje plukkers en ook, niet te vergeten, de inzet van de mensen die op de tuin op werkervaringsplekken werken, hebben we rond de 1500 kilo geplukt. Inmiddels, traditiegetrouw, is het seizoen afgesloten met een aantal vrije plukdagen, waarin iedereen voor eigen gebruik kon plukken. Deze werden zeer goed en enthousiast bezocht.

Een flinke stap in de techniek van het oogsten is gezet door het meedenken van onze technische mensen Piet Geurts en Peter Nederkoorn, die handige plukharken hebben ontwikkeld. En ze zouden geen echt technische mensen zijn als ze dit resultaat niet hebben aangegrepen om verder te gaan in de ontwikkeling van een echte plukmachine. Een prototype is reeds uitgetest en op basis van de eerste ervaringen nog weer verder aangepast. We zijn tot de conclusie gekomen dat het zeker mogelijk moet zijn deze komend jaar succesvol te kunnen inzetten, mits we ook het veld in de juiste conditie krijgen: oneffenheden verwijderen, grasgroei tegengaan en de cranberry's zo kort mogelijk snoeien, zodat de bessen zoveel mogelijk bovenin het gewas tot ontwikkeling komen.

Dat de cranberry's gewild zijn als versproduct is dit jaar zeker waargemaakt. Het grootste deel van de oogst is verkocht aan een biologische groothandel, een deel is verkocht aan (groente-)detailhandels in de omgeving en een deel is in onze diepvriezers beland om jam en saus van te maken. Al met al een succesjaar!

Herfstbijenvelden

Direct na de oogst van het graan in augustus is een aantal akkers ingezaaid met gele mosterd. Door de lange nazomer en milde herfst hebben deze zich kunnen ontwikkelen tot bijenvelden van formaat. Vanaf medio september stonden ze in volle bloei tot nachtvorsten daar een eind aan maakten. Juist in het najaar, als bloeiplanten schaars worden, zijn deze velden voor bijen een welkome bron van stuifmeel, onmisbaar om de winter door te komen.

Spaanderstraatse akkers

Wie nu langs de Spaanderstraatse akkers (tussen Spaanderstraat en Osseweg in Berghem) loopt ziet een ware metamorfose voltrekken. In het najaar is begonnen met groot grondwerk: er zijn sloten gegraven langs de N329 die ingericht worden als natuurgebied, de contouren van wat het "Zonnebloempark" moet worden zijn duidelijk zichtbaar en er wordt een wandelpad door het gehele gebied aangelegd. Op diverse plekken worden speelvoorzieningen aangelegd. Het totale plan is nog niet definitief: gezocht wordt nog naar mogelijkheden voor aanleg van een poel, een boomgaard, een geurtuin en bloemrijk hooiland. Het doel van de inrichting is tweeledig: het moet een aantrekkelijk uitloopgebied worden voor de bewoners (m.n. voor het Reut) en het moet een gevarieerder leefgebied voor planten dieren worden.

Het grootste deel van het gebied blijft een (semi-)agrarische bestemming houden. Er worden natuurakkers aangelegd met gerst, tarwe, haver en rogge, omzoomd met bloemrijke akkerranden. Niet alleen voor insecten, zoals de bij, belangrijk, maar ook voor diverse vogels en kleine zoogdieren die in de akkers, akkerranden en sloten een nieuw leefgebied krijgen.

Landschapsbeheer Oss is betrokken bij zowel de planvorming, delen van de uitvoering van voorzieningen en de inrichting en exploitatie van de graanakkers. Na afronding van de inrichting zullen wij ook het beheer van het gehele gebied krijgen.

Henk Smouter

Waar werkten we?

Van de twaalf werkdagen in de afgelopen periode vielen er twee wegens slechte weersomstandigheden/ namelijk die van 13 september en van 24 november. Op zeven van de resterende tien dagen waren we vooral bezig met het knotten van wilgen.

Staken in een bootje

Dat knotten begon op 22 september, op een nieuwe en aparte locatie namelijk het park "De Strepen" in Oss. De westelijke kant van dat park is nu bij ons in onderhoud. We knotten er wilgen langs een wetting en maakten een afrastering voor de schaapskudde. Op 30 september maaiden we het gras in het herdenkingsbos en zaagden er houtopslag en prunus weg. Vervolgens ging onze groep op 7 oktober naar het bosgebiedje "De Akkeren" in Lith en knotte daar wilgen langs de Lithergraaf en de visvijver. Op 13 oktober kregen de wilgen langs het Kerkepad en op de ribben in "De Lange Del" in Huisseling een knotbeurt en op 18 oktober werden aan de oostelijke kant van de eendekooi in Macharen wilgentenen gekapt, bestemd voor de aanleg van de beschoeiing van een vangpijp. Die staken werden door middel van een touw aan onze boot naar de andere kant van de plas getrokken. En nóg was onze knotwilgenhonger niet gestild, want op 27 oktober verloren in "De Rijt" in Deursen vele tientallen wilgen hun pruik, langs de weg en op de "ribbetjes". Ook tijdens de Natuurwerkdag op 4 november was het knotten van wilgen aan de Polderdijk een belangrijk werk op die dag. Wilgen knotten óók bij het Ossemeer op 10 november; daar was het knotten van alle wilgen aan de westkant van de Macharenseweg de belangrijkste klus. Maar er werd ook gemaaid en geruimd, een omgevallen boom in stukken gezaagd en kleine reparaties uitgevoerd. De week erna, op 15 november, trokken we wéér naar het Ossemeer; nu om er enkele tientallen wilgen te knotten langs de zuidzijde van de Meerdijk. Daarbij werd onze eigen groep kettingzagers vakkundig geassisteerd door de 16-jarige stagiair Stijn Timmers uit Reek. De laatste werkdag tenslotte op 2 december werd al het onderhoud van de houtwallen in de Stelt verwijderd, zodat er weer mooie eikenwallen overbleven.

Het wilgenpondje vaart naar de overkant....

Dinsdagse klussen

Naast de activiteiten van de natuurwerkgroep werden er ook nog tal van buitenklussen opgeknapt door de dinsdaggroep van onze werf aan de Tolstraat. Zo maakten en plaatsten we de toegangspoort, banken en picknicktafels voor de nieuwe beweegspeeltuin in Megen en plaatsten we

eveneens een vijftal banken in De Stelt, het Docfabos en in het Geffense Bos. Ook plaatsten we wildroosters (voor de schapen) in Wijkpark De Strepen in Oss en knotten we er een aantal grote wilgenbomen. Bij de visvijver in de Waatselaar in Berghem maaiden we het gras en we vervingen een hek in de Lange Del in Huisseling. In Keent werd opschietende begroeiing weggehaald bij het enkele jaren geleden ontdekte historische sluisje en in de Lithse Ham in Lith werden enkele grote populieren gekapt. Tenslotte schoonden we op verzoek van dijkbewoners een poel in de uiterwaarden bij de Veerweg in Demen van wilgen- en elzenopschot, zodat die het fraaie silhouet van Batenburg aan de overkant van de Maas weer konden zien. Warme worstenbroodjes waren onze beloning. Verder deed de dinsdaggroep veel voorbereidend werk voor de natuurwerkgroep op tal van locaties.

Dick Roza

Een schapenrooster wordt aangelegd in park "De Strepen"

Minimum bedrag contributie Vriendenclub gaat omhoog

We zijn blij met onze vriendenclub van ruim 300 leden. Zij maken, met hun jaarlijkse contributie, de driemaandelijke verschijning van onze goed gelezen nieuwsbrief voor een groot gedeelte mogelijk.

Al vanaf 2007 bedraagt de minimum contributie voor de vriendenclub 8 euro per jaar. Een gering bedrag, dat gelukkig door vele donateurs zelf al werd verhoogd tot een hogere bijdrage. Door de gestegen kosten in de afgelopen jaren zijn we helaas genooddaakt om de minimum contributie van €8 te verhogen naar €10 (een hoger bedrag blijft dan natuurlijk ook weer zeer welkom). We hopen dat u voor 2018 uw betaling wilt aanpassen. Het is wel erg jammer, dat ieder jaar tal van donateurs hun contributie erg laat betalen. Onze penningmeester heeft recent de donateurs die nog niet betaalden voor 2017, per email of brief, verzocht om hun contributie zo spoedig mogelijk te voldoen. Een goed advies: geef uw bank opdracht om de contributie aan het begin van elk jaar automatisch af te schrijven.

U kunt betalen op: NL 94 RABO 0170 4198 94 o.v.v. Vriendenclub Landschapsbeheer Oss.

Dick Roza

Opfriscursussen motorkettingzaag en bosmaaier

In oktober werden voor onze vrijwilligers twee herhalingscursussen gegeven, te weten voor het werken met de motorkettingzaag en voor het werken met de bosmaaier. De cursusleiding was in handen van Cursus Centrum Groen.

Kennis en kunde noodzakelijk

Herhalingscursussen zijn nodig om de vaardigheden en kennis optimaal en actueel te houden. Ook het onderhoud van het gereedschap was onderdeel van de cursus. Op beide cursusdagen werd het theoretische deel afgewerkt in ons home aan de Tolstraat. Voor het praktijkgedeelte met de motorkettingzaag waren we in de Kesselsewaard, alwaar voldoende kleine en (zeer) grote bomen voorhanden waren. Op dit moment hebben we onder onze vrijwilligers 9 gecertificeerde zagers. Allen hebben deelgenomen aan de opfriscursus en mogen het certificaat van deelname tegemoet zien.

Ook voor het werken met de bosmaaier is de nodige kennis en kunde noodzakelijk. Een vijftiental vrijwilligers heeft deelgenomen aan deze cursusdag. Een aantal daarvan had reeds enige of ruime ervaring, voor een vijftal was het de eerste kennismaking met de bosmaaier. Veel aandacht tijdens de cursus was er voor algemene basiskennis zoals de werking van de machine, de afstelling van de stuurboom en het ophangen aan het draagstel en het verwisselen van de maai- en zaagonderdelen. Veel aandacht werd ook besteed aan het gebruik van de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen en voor de gevaren met name ook voor omstanders en de juiste veiligheidsmaatregelen. Het praktijkgedeelte werd afgewerkt bij de visvijver aan de Hamelspoelweg. Een zeer interessante dag onder deskundige leiding en met als resultaat vijftien gecertificeerde vrijwilligers.

Tonnie van Hooff

Landschapsbeheer Oss bouwt indoorbos

Als onderdeel van "Oss Winterland", dat nog t/m 8 januari 2018 gehouden wordt op het parkeerterrein aan de Walstraat, is in een leegstaande winkel naast de ijsbaan het "Osje's Winterhuis" opgezet, dat speciaal gericht is op de voorlichting over zwerfafval.

Meer buiten spelen

Via dat winterhuis, waarin met een filmpje informatie over zwerfafval gegeven wordt, zullen schoolkinderen van de groepen 7 en 8, die op uitnodiging van Winterland komen schaatsen, de schaatsbaan bereiken. Van 27 tot 31 december en van 3 tot 6 januari zullen er in het winterhuis allerlei activiteiten worden georganiseerd, samen met het NME-centrum. Ook worden de natuurspeeltuinen in Oss en omgeving onder de aandacht gebracht om ouders en kinderen te stimuleren om vaker buiten te spelen. Voor de "natuurlijke" aankleding van het winterhuis legden enkele van onze vrijwilligers een fraai tijdelijk "indoorbos" aan. Helaas zal dat bos, nadat Winterland is afgelopen, weer worden afgevoerd en kunnen de berkenstammetjes hoogstens nog bruikbaar zijn voor het beschilderen van onze bekende kaboutergezichtjes.

Dick Roza

Het binnenbos in Osje's Winterhuis

Natuurwerkdag in Gat van den Dam

Zaterdag 4 november werkten 44 van onze vrijwilligers en acht gasten mee op de Natuurwerkdag, die met mooi herfstweer voor de eerste keer werd gehouden in ons mooie nieuwe natuurgebiedje "Gat van den Dam" in de polder tussen Oss en Lithoijen. Onze werkgroep werkte op 7 april al wel eerder op deze locatie.

Wilgenknotten op de Polderdijk

Zagen, knippen en slepen

De werkdag begon om 10 uur met koffie, cake en een toespraakje van voorzitter Ronald Widdershoven. Maar enkele van onze vrijwilligers (Martien Brouwer, Jan de Graaf, Jan van Helvoort, Tonnie van Hooff, Ton Velders, Theo van de Ven en Arnold van de Wetering) waren al om 8 uur begonnen met het opzetten van onze twee tenten en om alles voor de dag in gereedheid te brengen. Hulde!! Na een uitleg over de werkzaamheden door Tonnie van Hooff werden een aantal groepen gevormd, die goed gemutst (gehelmd) het terrein ingingen. Het werk bestond uit het knotten van ca. 20 knotwilgen langs de Polderdijk, het afzetten van het wilgenhakhout langs de houtsingel en het maken van enkele takkenmijten en vervolgens het uitdunnen van de houtsingel met kettingzagen, handzaagjes en takkenscharen. De gasten Arleneke Ouwehand, vergezeld door dochter Tara (11) en zoon Kiran (13), Jos van den Berg, Wim Smits, de vaste natuurwerkdagmedewerkers Diny van Hees en Herman de Klein en José, de vrouw van Karel Oomen, gingen direct vol aan de bak! Leuk was het dat onze webmaster Richard Ceelen met zijn half jaar oude dochtertje Jinthe ook even kwam kijken op de werkdag.

Jinthe is overigens de eerste boreling sinds de oprichting van Landschapsbeheer Oss! Een vrijwilligster in de toekomst?

Terugkomen in zomer

Tussen de middag was er heerlijke erwtensoep (wat misten we Tonnie Wittenberg) met een, door het waterschap aangeboden, worstenbroodje en na de lunch werd er verder gewerkt tot zo'n uur of twee. Het werk was toen grotendeels gedaan en Iedereen was flink moe en toe aan een glaasje fris, bier of wijn met wat hapjes. Juist toen het tijdens de nazit dreigde te gaan regenen, kon iedereen nog net droog naar huis. De opbouwploeg van 's ochtends werd, bij de afbraak, gelukkig aangevuld met wat meer mensen. Alle medewerkers van de dag waren onder de indruk gekomen van het fraaie, tot nu toe, onbekende natuurgebiedje en velen zijn dan ook vast van plan om er later in de zomer nog weer eens terug te komen. De bloemen- en plantenpracht zal hen dan verrassen en de vogels zullen zich zeker laten zien en horen. Dan zal ook de oeverwaluwanwand langs de wetering weer hersteld zijn en zullen de nu gekapte open plekken zijn ingevuld met andere struiksoorten. Misschien staat dan ook het informatiebord weer op zijn plaats bij de ingang van het gebied en is er een bankje of picknicktafel geplaatst. Wie nu al alles wil weten over het Gat van den Dam, kan de nieuwsbrief van juni 2017 (pagina 2) er nog eens op nalezen.

Dick Roza

De natuurwerkdag trok dit jaar in ons land 14.260 deelnemers, verdeeld over 573 locaties, dat is ruim 30 meer dan in 2016. In onze provincie werkten 1368 vrijwilligers op 60 locaties.

Voor het eerst wilgenknotten

Ik ben Tara, 11 jaar oud en ik hielp mee aan de natuurwerkdag. Wat me opviel was de gezelligheid en de sfeer, óók het knotten van de knotwilgen was heel leuk. Tussen de middag aten we erwtensoep en een worstenbroodje. Mijn broer, van 13 jaar was ook mee en vond het ook erg leuk. Er was dus voor jong en oud iets te doen. Ik en mijn broertje mochten met een handzaagje de takken weg zagen en mijn moeder haalde met de snoeischaar de kleine takjes weg. Er waren ook, mannen met kettingzagen die de dikste takken weghaalden. Al met al was het super gezellig.

Tara Knoppert

Nieuwe taken op ons bord

Kunt u mij de weg naar Hamelen vertellen meneer? Waarheen leidt de weg die wij moeten gaan? Do you know the way to San Jose? Vragen van alle tijden!

Zoveel is zeker: tussen Keulen en Parijs ligt de weg naar Rome, maar in alle andere gevallen kan de modale fietser alleen maar baat hebben bij een duidelijke bewegwijzering.

Landschapsbeheer kreeg onderhoud

In Nederland, dus ook in Oss, is dat gelukkig goed geregeld: er is een doordacht net van bewegwijzerde routes. Let wel: het gaat hier nu even niet om de recreatieve knooppuntroutes (witte bordjes met een groen omcirkeld cijfer plus een pijl), maar om de 'klassieke' wegwijzerfunctie: een witte paal met daaraan een of meer witte borden met tekst in rood, waardoor de fietser weet: voor plaats X, die kant op (en dan nog Y kilometer fietsen)! Om een idee te geven: in de gemeente Oss staan dergelijke wegwijzers op 200 locaties. In totaal staan daar 300 palen ('masten', is de officiële term), waaraan in totaal ca 850 wegwijzerbordjes hangen. En sinds een paar jaar heeft Landschapsbeheer Oss dit pakket in onderhoud gekregen. In het begin bestond de taak vooral uit het vervangen van afgedragen borden en het aanpassen van de bewegwijzering aan veranderde verkeerssituaties (zie Nieuwsbrief 16:64 (december 2015)). Vorig jaar kwam daarbij de nieuwe fietsroute F59 (Den Bosch – Station Oss CS). Deze route is in september 2016 officieel geopend; de bewegwijzering moest hieraan worden aangepast. Langs de route kunt u nu de bordjes met het blauwe F59-logo aan de masten zien hangen. Met dit karwei zijn Menno van der Most en Hans Hamersma dit voorjaar een paar dagen zoet geweest.

Schoonmaken vanaf de Toyota bus.

Uitvoering procedure

Daarna begon het eigenlijke werk: de inspectie van het hele wegwijzernetwerk en het herstel van de geconstateerde gebreken. En dat gaat maar voor een zeer klein deel over ontbrekende borden. In de meeste gevallen gaat het om verkleuring. Het is u als fietser vast wel eens opgevallen: er zijn borden bij die hoogstens nog roze-wit zijn of zelfs bijna helemaal blanco lijken. Na zo'n tien jaar trouwe dienst heeft de zon deze bordjes danig gebleekt en de verf compleet doen afbladderen. Sommige andere zijn aan dit lot ontsnapt omdat ze in de schaduw van een boom staan, maar die zijn dan vaak weer zo sterk bemest dat ze daardoor onleesbaar worden en ook dat dient te worden behandeld.

Hoe gaat dat nu allemaal in zijn werk? Na inspectie en vaststelling welke borden dienen te worden vervangen, worden de nodige bestellingen geplaatst, niet van compleet nieuwe borden, maar van weerbestendige stickers (van de Wiro uit Berghem).

Vuil in alle kleuren groen....

De procedure is dan als volgt: bij de mast aangekomen schroeft Menno, die in het fietsbordenteam de hoogste positie inneemt, de complete borden van de paal. Deze worden vervolgens ontdaan van algen, de loszittende lak wordt zorgvuldig afgeschraapt (net als bij het behangen thuis is een hechte ondergrond uitermate belangrijk), daarna worden de nieuwe stickers er zo recht mogelijk geplakt (specialisatie van Hans) en tenslotte wordt alles weer terug gemonteerd. De diverse stadia die het bord doorloopt zijn op bijgaande foto duidelijk te zien. Zijn de borden alleen maar vies, maar verder leesbaar, dan volstaat een reiniging in situ. Al moet ook hier soms speciaal gereedschap worden ingezet (tweede foto).

Per bordje is er al zo'n kwartier nodig (dus bv twee uur voor een locatie waar er acht hangen). 25 op een dag is dan geen slechte score, heen-en-weer rijden meegerekend. Op deze manier zijn tot en met november 302 borden behandeld, net iets meer dus dan 1/3 van het totaal, waarmee de ergste gevallen weer zijn gerepareerd. De volgende 1/3 van iets minder acute gevallen staat gepland voor volgend jaar (het resterende 1/3 is nog in verrassend goede conditie). Daarna zouden de fietsers overal weer probleemloos de weg moeten kunnen vinden!

Hans Hamersma

Maas als vriend en vijand

Zoals bekend onderhoudt landschapsbeheer Oss de fiets- en wandelroutes en ommetjes in de gemeente (zie hiervoor ook elders in dit blad). Maar, we leggen ook nieuwe routes aan. Dit najaar is, in opdracht van het Waterschap Aa en Maas, gewerkt aan de route "De Maas als vriend en vijand".

Historisch belang

Naar aanleiding van onze werkdagen vorig jaar, o.a. op het Gat van den Dam en bij het voormalig haventje in Megen, heeft Henk Buijks de historie van deze locaties uitgezocht en ons uitvoerig over zijn bevindingen geïnformeerd tijdens de werkdagen op deze locaties. Om deze informatie voor iedereen beschikbaar te hebben leek het ons een goed idee om bij de locaties kleine bordjes te plaatsen waarop deze teksten te lezen zijn.

Het Waterschap, in de persoon van Danielle van Son-Louwers, vond dit ook een goed idee, maar wilde nog een stapje verder gaan. Ze nodigde de heemkundekringen van Ravenstein, Megen en Lith uit om samen met Henk Buijks en ondergetekende, mede ook in het kader van het grote project in voorbereiding Meanderende Maas, om nog meer van dergelijke locaties met bijbehorende bijzondere verhaaltjes te inventariseren en als zodanig te komen tot een fietsroute over en nabij de Maasdijk tussen Grave en Gewande.

Uiteindelijk is een selectie gemaakt van een dertigtal locaties waarbij een "waterstaatkundig" of ander historisch verhaal uit het verleden valt te vertellen. Denk bijvoorbeeld aan de kanonnen in Grave, het sluisje bij Keent, de kerktoeren van Overlangel, de Erfdijk, Groenendijk en Meerdijk, de oude haven van Megen, het monumentje van de dijkwerkers in Megen, de Kesselsewaard etc. Bij sommige van deze punten stond al een informatiepaneel, bij de andere zijn afgelopen oktober door onze vrijwilligers Mark van Donzel en Erik Megens bordjes geplaatst waarop het verhaal achter die plek in het kort wordt verteld.

En nu is het dus mogelijk langs al deze punten te fietsen (de route zelf is niet in het veld aangegeven). De rinforbordjes zijn in eerste instantie bedoeld om te blijven staan tot komende zomer, maar het zou ons niet verbazen als ze nog tot in lengte van jaren bezoekers van de polder informatie zullen bieden!

Voor details van de route, zie de site van Maasmeanders of Toerisme Oss.

Tonnie van Hooff

Het oude sluisje in Keent is een van de 30 locaties.

Vriendenclub

De afgelopen drie maanden kwamen er weer vier nieuwe leden van de vriendenclub erbij. Het zijn de heer G. van Amstel uit Ravenstein (Denenburg), mevrouw C.D. Rietveld-Harmsen uit Rotterdam-Ommoord, WIRO Reclame uit Berghem en Stijn Timmers uit Reek.

de tiende etage van een toren flat op een steenworp afstand van Karels moeder, net zo enthousiast was over onze nieuwsbrief, die ze van he begin tot het einde altijd door las. (DR)

Rotterdamse moeders aan zijlijn

Mevrouw Rietveld (94), moeder van onze vrijwilliger Karel Rietveld, werd bij een bezoek van haar zoon, zó enthousiast toen hij haar onze nieuwsbrief liet zien, dat ze die voortaan zelf óók graag wilde ontvangen. Toen dacht ik terug aan de tijd dat mijn eigen moeder, toen ook 94 jaar en wonend op

Haardhout te koop

Los gestort €50 per m³

Gestapeld €75 per m³

De haardblokken zijn af te halen op dinsdagmorgen van 9.00 tot 12.00 uur op onze Landschapswerf aan de Tolstraat 3, 5342 NH Oss.

We Are Food Oss

Brabant is in 2018 "Europese Regio van de Gastronomie." Oss is een belangrijke gemeente als het gaat om voedsel en het verwerken van voedsel. Daarom doet onze gemeente volgend jaar dan ook mee aan de regionale campagne "We Are Food."

Food Game Oss

De afgelopen periode kwam "We Are Food Oss" driemaal in het nieuws. De eerste keer was in oktober op de Dutch Design Week in Eindhoven. Daar toonde Oss, in de stand van de provincie, "Food Game Oss". Het spel, dat in 2018 onderdeel is van de campagne "We Are Food", daagt mensen uit om na te denken over de productie en de consumptie van voedsel in 2040. Van het spel, nu nog uitgevoerd in de vorm van kraskaartjes, wordt een online versie gemaakt. Het spel werd ontwikkeld door de gemeente Oss, de Provincie, HAS Hogeschool Den Bosch, Lucas college Boxtel en het bedrijf Geodan. Op 23 november werd de derde en laatste oriënterende "We Are Food Oss"-bijeenkomst gehouden in ROC de Leygraaf. Daarop konden de deelnemers zien hoeveel mooie Osse projecten er al zijn voor 2018.

Menu van Morgen

In de loop van januari organiseert de provincie een bijeenkomst over de publiekscampagne van "We Are Food" en ook de nieuwjaarsreceptie van de gemeente Oss op 8 januari staat in het teken van de campagne. En tenslotte werd het concept van "We Are Food" ook echt in de praktijk gebracht met het "Menu van Morgen", dat op 6 december plaats vond in Restaurant De Kapel in Oss. Het "Menu van Morgen" is een mogelijk scenario dat bestaat uit minder vlees en zuivel en meer groenten en peulvruchten. Ook eet men in dat menu met het seizoen mee en verspilt men minder voedsel. Zo'n scenario heeft natuurlijk ook gevolgen voor landschap, productie, gezondheid, stad en platteland. Het "Menu van Morgen" werd georganiseerd door de gemeente Oss, samen met ZLTO, BMF en FoodUp Brabant. Zie ook pagina 5 van de nieuwsbrief van september 2017. (DR)

www.wearefood.nl

Nieuwjaarsontmoeting Gemeente Oss

Maandagmiddag 8 januari organiseert de gemeente Oss van 19.00 tot 21.00 uur weer haar gebruikelijke Nieuwjaarsontmoeting in de publiekshal van het gemeentehuis.

Thema voedsel

De Nieuwjaarsontmoeting staat dit jaar in het teken van "We are Food". Brabant is in 2018 de Europese Regio van de Gastronomie. Oss sluit hierbij aan. In heel 2018 organiseren Osse bedrijven, onderwijs, organisaties en gemeente activiteiten rond het thema voedsel. U bent van harte welkom om kennis te maken, gezellig bij te praten en van gedachten te wisselen. (DR)

Open cranberry plukdagen

Traditiegetrouw organiseerde Landerij van Tosse op haar cranberryveld in de Stelt, nadat het plukseizoen van onze vrijwilligers was afgelopen, weer open plukdagen voor iedereen. Van 5 t/m 8 december konden de bessen die nog aan de struikjes zaten, geplukt worden voor 3 euro per kilo. De eerste dag telden we maar liefst 24 plukkers. Een deel daarvan ziet u op bijgaande foto.

Dick Roza

"Nu dat jij er bent"

In de week voor Kerstmis werden door de Stichting Oss Cultureel met "Brabant Talent" in de Grote Kerk in Oss een vijftal optredens gegeven van het muzikale kerstverhaal "Nu dat jij er bent". Ook in 2015 en 2016 werd dit kerstverhaal met groot succes uitgevoerd.

Dank aan Jumbo

In de uitvoering vertellen en verbeelden kinderen en jong volwassenen - met muzikale begeleiding van een strijkorkest met vleugel en een ewispeler - het kerstverhaal met teksten en liedjes van deze tijd. Stichting Oss Cultureel en Jumbo van Bergen stelden aan Landschapsbeheer Oss 100 gratis kaarten beschikbaar. Die kaarten werden op 4 december in de winkel van de Jumbo aan de Wolfskooi in Oss overhandigd aan onze voorzitter Ronald Widdershoven. Daarna werden ze verdeeld over onze vrijwilligers.

Dick Roza

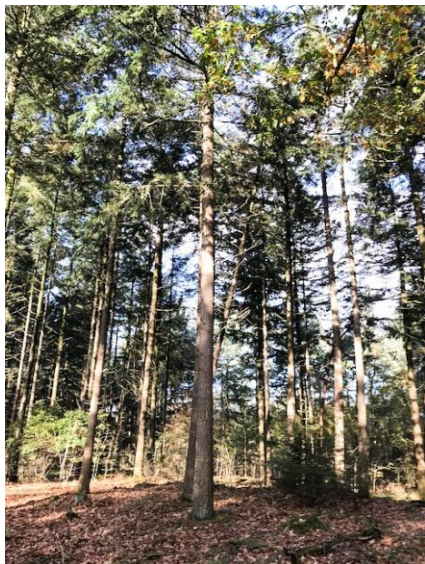
Ronald Widdershoven neemt de kaartje in ontvangst

Douglassparren gekapt in Herperduin

Samen met ons vaste loonbedrijf "de Korenbeemd" uit Oss, heeft Landschapsbeheer Oss half december een 60-tal Douglassparren gekapt in de bossen van Herperduin.

Voor banken en toegangspoort

Douglassparren zijn bomen die van oorsprong niet thuis horen in de Nederlandse bossen. Door de bomen te kappen, ontstaan er open plekken in het bos. Zo kan dat bos zich herstellen en komt er weer ruimte voor andere begroeiing. Onze Tolstraat-timmermannen Gerrit van der Heijden en Leo Kuipers gaan van de gezaagde stammen banken, picknicksets en hekken maken. En onze vrijwilligersgroep gaat er in april volgend jaar een fraaie toegangspoort van bouwen aan de Mugheuvellaan. Die poort gaat dan samen met het al gereed gekomen entreepunt aan de Cereslaan de tweede zichtbare toegang vormen tot het natuurgebied van Landerij VanTosse.

Dick Roza

Geslaagde vrijwilligersdag Natuurmonumenten

Op zaterdag 16 september hield de beheerseenheid "Noordoost Brabant en het Rijk van Nijmegen" van Natuurmonumenten haar jaarlijkse vrijwilligersdag. Deze stond dit keer in het teken van het, dit voorjaar in gebruik genomen, natuurgebied De Hemelrijkse Waard.

Van mais naar bomenrif

Zo'n 80 vrijwilligers - inclusief het bijna voltallige team van de eenheid - was naar Bierbrouwerij Oijen gekomen om weer eens gezellig bij elkaar te zijn. Nadat iedereen met koffie en cake welkom was geheten door gebiedsmanager Fons Mandigers, gaf boswachter Ido Pruijn een korte terugblik van de activiteiten van de werkgroepen de Mookerheide, Stippelberg en Mill, Heumensoord, de Gement, Natuur- en Milieuwerkgroep Heusden en Landschapsbeheer Oss. Landschapsbeheer Oss onderhoudt nu het parkeerterrein van de Hemelrijkse Waard en maait de looppaden in het struikgebied, maar zal later zeker nog meer in het ge-

bied gaan doen. Vervolgens gaf Fons Mandigers een interessante powerpointpresentatie over het natuurgebied, waarbij de ombouw van maisakkers naar nat natuurgebied met bomenriffen goed te zien was. Met een leerzame natuurquiz hield boswachter Sander Verwoerd alle deelnemers spannend bezig tot aan de lunch, die door het (toen nog) fraaie weer ook buiten op het terras genuttigd kon worden. De voor de middag geplande wandeling door de Hemelrijkse Waard moest helaas, ondanks de meegenomen paraplu's, door de plotseling opkomende (maar wél voorspelde) hevige regenbuien vroegtijdig en in alle haast worden afgebroken. Doornat en tot de halverwege onder de vette maasklei zittende broekspijpen, moesten de wandelaars proberen om, in de brouwerij, bij een glas en een hapje wat op te drogen voor ze weer aan de reis naar huis begonnen. (DR)

Met z'n allen is dit jaar weer gewerkt aan verbetering van vele fraaie landschappelijke elementen in de gemeente Oss. Het was een goed oogstjaar met veel spelt, gerst, hobbellen en cranberry's. Bedankt voor jullie bijdrage en inzet.

Het bestuur wenst iedereen heel veel goeds voor het komende jaar!

Wij nodigen je van harte uit voor onze Nieuwjaarsborrel op zaterdag 6 januari op onze Landschapswerf, Tolstraat 3 in Oss. Een hapje en een drankje staan vanaf 15.00 uur klaar.

Landschapsbeheer Oss | Tolstraat 3 | 5342 NH Oss
www.landschapsbeheer-oss.nl | info@landschapsbeheer-oss.nl

Landerij VanTosse en Werkplaats NLC maken deel uit van Landschapsbeheer Oss

Kort Nieuws

Foto-expositie Hemelrijkse Waard

Van eind november tot 8 december was door Natuurmonumenten in de publiekshal van het gemeentehuis een expositie ingericht met enkele tientallen foto's van de Hemelrijkse Waard.

Genieten vanaf uitkijktoren

De expositie gaf een mooi kijkje in de ontwikkeling van dit nieuwe natuurgebied. Natuurmonumenten is trots op dit gebied en wilde met de expositie mensen met het gebied kennis laten maken. Boswachter Sander Verwoerd: "Het liefst laat je mensen het gebied zelf buiten ontdekken. Maar nog niet iedereen weet de Hemelrijkse Waard te vinden. Met deze expositie wilden we mensen verleiden om naar buiten te gaan". En ben je minder avontuurlijk aangelegd, dan kun je vanaf de dijk en de uitkijktoren genieten van het prachtige uitzicht. (DR)

Libellen van Ganzenven

In de publiekshal van het Osse gemeentehuis is t/m 26 januari de tentoonstelling "Libellen van het Ganzenven" te bewonderen. Stefan van Schaijk maakte prachtige foto's toen hij de libellensoorten spotte en telde. Van de 64 in Nederland voorkomende libellensoorten zijn er bij het Ganzenven 28 gespot. Van vrij zeldzame soorten zoals de Tangpantserjuffer tot algemene soorten zoals de Azuurwaterjuffer. (DR)

Stoere Boer aan Tafel Kalender

Tijdens de Boeren Kerstroute met streekmarkt, die de Z.L.T.O afd. den Bosch-Oss op 16 december organiseerde aan de Amsteleindstraat in Oss, is de eerste "Stoere Boer aan Tafel Kalender" uit onze regio gelanceerd. Een prachtig cadeau voor onder de boom!

Boeren verdienen onze aandacht

Op de kalender zijn twaalf jonge lokale stoere boeren op hun mooist op de foto gezet door Els Korsten Fotografie. Zij vertegenwoordigen de toekomstige generatie voedselproducenten en verdienen onze aandacht. Dagelijks zorgen de boeren voor ons voedsel. Ze werken vol passie en toewijding met hun vee en op het land. De twaalf trotse boeren zijn varkenshouder Robert uit Oss, Luuk uit Lithoijen, konijnenhouder Jacq uit Vinkel, melkveehouders Marice uit Oss, Jorrit uit Herpen, Bram uit Berghem, Cees uit Vinkel, Stan uit Oijen, shiitakeweker Nick uit Teeffelen, Jurian uit Geffen, loonwerker Math uit Oss en de gebroeders Maarten en Erwin uit Macharen. De kalender, waarvan een deel van de op-

brengst is bestemd voor een goed doel, kost 7,50 euro. Er zijn er 500 van gemaakt. Maar op=op!!

www.zltoosdenbosch.nl

Plannen voor riviernatuur Demen-Dieden

De Maas uiterwaarden tussen Demen en Dieden hebben een enorme potentie om een aaneengesloten natuurgebied te vormen en bij te dragen aan de hoogwaterveiligheid.

Meer variatie in leefgebied

Om die potentie te benutten heeft gebiedsontwikkelaar K3Delta, samen met de partners Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat, een eerste herinrichtingsplan ontwikkeld. Het plan is om de uiterwaarden te verlagen en in beide uiterwaarden een nevengeul te graven. Ook wil men de Maas over natuurvriendelijker inrichten. Door deze ingrepen komt er weer ondiep water en meer variatie in het leefgebied. Dat trekt veel verschillende planten, vissen en andere waterdieren aan. Ze verbeteren de natuurwaarde en ecologische waterkwaliteit van de Maas. Bovendien verkleint het de kans op overstromingen. Ook wordt de rivier beter zichtbaar en de natuur vanaf de dijk en de Veerweg goed beleefbaar. Op 27 september werd er een druk bezochte inloopdag en -avond gehouden in Dorpshuis "Onder d'n Plag" in Demen. Daar was alle gelegenheid tot het stellen van vragen en het geven van reacties en suggesties op het voorlopige plan. (DR)

Ingenieursbureau Meanderende Maas

Het projectteam "Meanderende Maas" heeft een ingenieursbureau geselecteerd. Vanaf 1 december 2017 tot eind 2019 gaat dat bureau onderzoeken, reken- en tekenwerk verrichten voor het dijkversterkings-, rivierverruimings- en gebieds-

ontwikkelingsproject "Meanderende Maas" tussen Ravenstein en Lith.

Over ruim 10 jaar gereed!

Met de versterking van de 25 kilometer lange dijk tussen Ravenstein en Lith, in combinatie met verruiming van de Maas en de renovatie van de uiterwaarden, worden in de toekomst zo'n 270.000 mensen beschermd tegen overstromingen. Het project bevindt zich nu in de zogeheten verkenningsfase. In deze fase worden ook ideeën en suggesties van bewoners, recreanten, ondernemers en andere betrokkenen verwerkt. De verkenningsfase eindigt in 2020. Daarna worden de plannen verder uitgewerkt. Naar verwachting start de uitvoering van het grote project in 2023 en zullen de werkzaamheden zijn afgerond in 2028. (DR)

Kunst Maas stopt

Eind september is de vijfde editie van "Kunst aan de Maas" afgerond. Bijna vier maanden stonden er tien kunstwerken van professionele kunstenaars langs de rivier en in de omgeving van de Maas. Deze werken waren via diverse wandel- en fietsroutes te bezichtigen.

Gebrek aan sponsors

Hoewel de afgelopen editie succesvol was, heeft de Stichting Kunst aan de Maas toch besloten het project niet meer voort te zetten. Kunst aan de Maas, een idee van kunstenaarscollectief K26, was samen met Stichting Maasmeanders ontwikkeld tot een cultureel en toeristisch evenement van betekenis in de regio. Het werd financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Oss, de Provincie, bkkc, het Prins Bernhard Cultuurfonds en K26. Maar er is geen draagvlak meer voor een dergelijk project en het ontbreekt aan partners, bedrijven en sponsors die het verder financieel willen blijven ondersteunen. (DR)

Aantal broedvogels in Maashorst toegenomen

Het aantal broedvogels in de Maashorst is sterk toegenomen, zo bleek uit een telling. Er werden maar liefst 42% meer territoria van broedvogels geteld dan acht jaar geleden. Ook het aantal soorten nam toe.

Putter

Slechte score agrarisch gebied

Er werden precies 100 soorten gezien, waarvan er 78 ook daadwerkelijk in de Maashorst broeden. Zo kwamen er meer nieuwe soorten (tien) bij dan er verdwenen (acht) en namen er meer soorten in dichtheid toe (40) dan dat er achteruit gingen (24). Spectaculair zijn de twee broedplaatsen van de grauwe klauwier in het begrazingsgebied, waarbij jongen zijn groot gebracht. En ook de torenvalk verscheen weer na een korte afwezigheid. Liefst negen territoria geven aan dat er genoeg muizen en insecten in de Maashorst zijn. De grootste toename is waargenomen bij de vinkachtigen: appelvink, putter, goudvink en kneu, die allemaal een vertienvoudiging van het aantal broedparen lieten zien. Ook typische soorten van open bossen, zoals gekraagde roodstaart, boompieper en nachtzwaluw, namen toe. Helaas is in de agrarische delen van de Maashorst het aantal broedvogelsoorten afgenomen. Typische vogels die daar thuis horen, zoals zomertortel en fazant, die acht jaar geleden nog behoorlijk vertegenwoordigd waren, zijn helemaal verdwenen. Terwijl ekster, spreeuw, zwarte kraai en ringmus een enorme achteruitgang laten zien. (DR)

Maashorst suite

De Maashorst is voor mannenkoor De Karawanken een inspiratiebron voor muzikaliteit. Omdat het koor dit jaar 40 jaar bestaat en veel van de ca. 60 leden uit Uden, Bernheze, Landerd en Oss komen, wordt het jubileum gevierd met een uitvoering van "De Maashorst Suite" in elk van die vier plaatsen.

Woord, beeld en zang

In die suite wordt een ode aan de Maashorst gebracht in een samenspel van muziek, zang, woord en beeld. Diverse elementen van het Maashorstgebied komen aan bod: de breukrand, het stroomgebied van de Maas, bos en heide, activiteit, rust, stilte en ontmoeting. De suite bestaat uit vier onderdelen, t.w. historie, natuur, cultuur en recreatie. De Karawanken, versterkt met 15 extra zangers, staat o.l.v. dirigent Marcus de Haard. Muzikale medewerking verlenen pianist Frans van Tuijl en de "Dames van het Hoornkwartet". De eerste twee concerten hebben in november al plaats gevonden in Uden en Nistelrode. Het derde concert is op zondag 14 januari 2018 in het Wapen van Reek in Reek en het vierde concert is op zondag 28 januari in de Sint Jozefkerk in Oss. De concerten beginnen om 15.00 uur en de toegangsprijs bedraagt 12,50 euro. De kaartverkoop voor het concert in Reek is al gestart en die voor Oss start op 1 januari 2018. (DR)

www.karawanken.nl

Vijftien nieuwe Maashorstrangers erbij

10 november hebben vijftien aspirantrangers met succes hun opleiding tot Maashorstranger afgerond. Zij werden in enkele maanden opgeleid door ARK, de organisatie die de natuurontwikkeling in de Maashorst verzorgt. Het aantal rangers bedraagt nu 30 personen.

Toename wisentexcursies

Sinds de komst van wisenten, taurossen en Exmoorpony's in de Maashorst in 2016 is een groep Maashorstrangers er actief. Hun activiteiten bestaan uit het controleren van de rasters en de vegetatie, het vastleggen van het gedrag en de gezondheid van de dieren en ondersteuning bij wetenschappelijk onderzoek. Ook geven ze informatie aan bezoekers en leiden excursies. Er wordt nauw samengewerkt met de professionele kuddebeheerders van FREE Nature, de terreinbeheerders van Staatsbosbeheer en de gemeenten. De rangers zijn herkenbaar aan het Maas-

horstlogo en een wisentafbeelding op hun kleding. Maashorstranger word je niet zomaar. Er is een opleiding van enkele dagen met lezingen en veldbezoeken voor nodig. De rangers zijn enthousiaste vrijwilligers met een heel diverse achtergrond, die zich in hun vrije tijd graag inzetten voor het natuurbeheer in de Maashorst. De uitbreiding van het aantal rangers is niet alleen welkom vanwege de uitbreiding van de begrazingsgebieden, óók de vraag naar wisentexcursies is sterk toegenomen.

Anke Dielissen (ARK)

Begrazing Maashorst weer wat completer

Op 6 december zijn zes taurossen naar de vangwei in begrazingsgebied Kanonsberg/Munse Heide gebracht. Op korte termijn komt daar nog een groepje taurossen bij. Daarna worden de dieren losgelaten uit de vangwei en kunnen ze de Kanonsberg en Munse Heide gaan begrazen. Later deze winter wordt de kudde in dit gebied verder uitgebreid.

Kanonsberg/Munse Heide wordt al begraasd door vier Exmoor pony's. De taurossen zijn geselecteerd op gezondheid, geslacht, leeftijd en op geschikt gedrag voor een gebied waar mensen wandelen, fietsen en paardrijden. Ze vormen op die manier de basis voor een goede ontwikkeling van een kudde. Voorheen werden Kanonsberg en Munse Heide begraasd door Schotse hooglanders. Om meer biodiversiteit te bereiken is gekozen voor de combinatie van Exmoor pony's, taurossen en wisenten. De wisenten verblijven tot en met 2020 in het wisentbegrazingsgebied. De taurossen worden door ARK Natuurontwikkeling samen met Stichting Tauros en FREE Nature naar de Maashorst gebracht. Later deze winter wordt ook gestart met de begrazing van 't

Mun door taurossen. In dit gebied, dat De Maashorst en Herperduin met elkaar verbindt, leven nu nog geen grazers, maar het gebied is hard aan begrazing toe. Vanuit het verbodingsgebied kunnen de taurossen straks al wel de natuurbruggen op lopen, maar een raster voorkomt voorlopig een echte oversteek naar Herperduin of de zuidkant van De Maashorst. De dieren moeten eerst zorgen dat 't Mun goed begraasd wordt. Bovendien wennen ze zo aan het gebied.

Wisentenconferentie

Van 2 tot 15 september bracht een negenkoppige afvaardiging van Staatsbosbeheer, "Free Nature", ARK Natuurontwikkeling, Stichting Taurus en de gemeenten Uden en Oss een bezoek aan de wisentenconferentie in Goluchów in Polen om kennis met elkaar te delen.

Gedragsonderzoek

Vooral de gedragsonderzoeken onder de wisenten die in verschillende landen gehouden worden, waren een belangrijk onderwerp op de conferentie. De gemeente Oss werd vertegenwoordigd door Marcel Geurts en boswachter Willie Sommerdijk, die zich intensief bezighouden met de wisenten in De Maashorst. Daar vinden nu nog gedragsonderzoeken plaats door de Universiteit Utrecht en ARK Natuurontwikkeling. Zo wordt o.a. bekeken hoe de dieren reageren op wandelaars, joggers en fietsers. Het onderzoek voor het testen van ruiters loopt nog. Op de conferentie kreeg de groep uit ons land veel positieve reacties over de gedragsonderzoeken in het Kraansvlak bij Bloemendaal en in de Maashorst. Overigens mogen de wisenten nog zeker drie jaar in de Maashorst blijven, zo besloten de gemeentebesturen van Oss, Uden, Landerd en Bernheze kortgeleden. (DR)

Praktijkleergang Brandrode Rund afgesloten

Op 6 oktober vond de door de Maashorstboeren georganiseerde zesde en laatste bijeenkomst plaats van de praktijkleergang van het Brandrode Rund.

Speltworstenbroodje gepresenteerd

De praktijkleergang was onderdeel van het project "Het Brandrode Rund als grote grazer in en rond De Maashorst". Alle deelnemers ontvingen een certificaat uit handen van de voorzitter van De Maashorst Geert Versteijlen. In de praktijkleergang kregen de deelnemende boeren o.a. uitleg over zaken als natuurbegrazing, PR en communicatie. Ook het ontwikkelen van producten van het Brandrode Rund kwamen aan bod. Zo zijn er nu al hamburgers en speltworstenbroodjes van vlees van het Brandrode Rund. De eerste werden al gegeten tijdens de lunch van de afsluitende les en de laatste werden op 8 oktober aan het publiek gepresenteerd in het Boerenbondmuseum in Gemert. (DR)

Maashorstfair stopt ermee

In een persbericht van 3 november laat Annie Martens, voorzitter van Stichting Maashorstfair, weten, dat de stichting stopt met de organisatie van de Maashorstfair. Het persbericht luidt:

"De Maashorstfair 2016 was zonder twijfel een grandioos succes. Toch heeft het bestuur van de Maashorst besloten te stoppen met het organiseren ervan. Dit omdat zo'n evenement er niet vanzelf komt. Daar zijn grondige voorbereidingen voor nodig. De enorme hoeveelheid werk die de organisatie met zich meebrengt, vereist veel tijd. Zo ook het verkrijgen van de nodige vergunningen. Daarnaast is er de nodige discussie over de locatie in het hart van de Maashorst. In de ogen van het huidige bestuur is dit de best

denkbare locatie. Dit alles bij elkaar heeft ertoe geleid dat het bestuur heeft besloten ermee te stoppen. Er heeft druk overleg plaats gevonden met ondernemerskringen om de Maashorstfair nog breder te trekken. Er zijn enkele partijen die de organisatie van de Maashorstfair graag overnemen. Zo kan er mogelijk een vervolg worden gegeven aan de Maashorstfair."

Project Biowalking in Maashorst in nieuwe handen

Op 26 september is het project "Biowalking in de Maashorst" tijdens een feestelijke bijeenkomst in Schaijk overgedragen in gedeeltelijk nieuwe handen. Biowalking is een bijzondere samenwerking tussen de zorgsector en de natuurinstanties.

Ook Diabetesvereniging sluit aan

De afgelopen drie jaar zijn er 150 succesvolle Biowalks georganiseerd in het kader van "Meer Maashorst, een gezond landschap" (Landschappen van Allure). Dit deelproject liep in zijn huidige vorm op 1 oktober ten einde. Na drie jaar is het project zover ontwikkeld, dat het zelfstandig, zonder steun van de provincie Brabant, kan worden voortgezet door Stichting PIB (Plezier in Bewegen). Daarnaast gaat DVN (Diabetes Vereniging Nederland) óók een rol spelen bij het begeleiden van de Biowalks. Alle bestaande partijen blijven ook betrokken: IVN-Brabant, lokale IVN-afdelingen, zorggroep Synchroon en ziekenhuis Bernhoven. De partners tekenden een samenwerkingscontract voor de komende vijf jaren. Wilt u meelopen met een biowalk? Ga dan voor meer informatie naar de website of bel met Stichting PIB 0413-331697. (DR)

www.biowalking.nl/maashorst

Papieren "Meer Maashorst" stopt

Het magazine "Meer Maashorst", dat eind 2015 voor het eerst huis aan huis bezorgd werd in de gemeenten Oss, Uden, Landerd en Bernheze zal voortaan niet meer bij u in de bus vallen. Het oktober/novembernummer (nr. 14) van dit jaar, was de laatste uitgave. De website en de app meermaashorst.nl blijven nog wél bestaan! (DR)

Tiny Forest, bos op kabooterschaal

Nadat IVN Nederland in 2015 een symposium organiseerde over "Tiny Forest" (kleine wildernis) heeft die natuurvereniging het propageren van het aanleggen van kleine biodiversse bossen tot "Passieproject" benoemd.

Speciale bosbouwmethode

Een Tiny Forest is een klein dichtbegroeid bos, ongeveer zo groot als een tennisveld, dat op 100% organische wijze wordt aangelegd. Deze kleine bossen zijn 30 keer dichter begroeid en 100 keer biodiverser dan traditionele bosplantsoenen. Door een speciale bosbouwmethode is een Tiny Forest in tien jaar net zo hoog en dichtbegroeid als een bos van 100 jaar oud! Het idee van een Tiny Forest is afkomstig van de Indiase Shubendu Sharma, die ook aanwezig was op de conferentie in 2015. IVN wil nu, samen met Wageningen Environment Research bekijken of de Tiny Forest methode óók in Nederland een succes kan worden. Het eerste Tiny Forest in ons land werd in 2015 aangelegd in Zaandam, daarna volgden Delft en Utrecht. De laatste stad won er vorig jaar de Nationale Groenprijs (t.w.v. €10.000) mee. Recent werden eind november twee Tiny Forest minibossen aangeplant in Almere en Zwolle. Wereldwijd werden er al meer dan 3.000 "minbosjes" aangelegd! (DR)

www.ivn.nl/tinyforest

Landbouw natuur in Maashorst

ARK Natuurontwikkeling gaat deze winter op verschillende plekken in natuurgebied De Maashorst voormalige landbouwpercelen omvormen naar natuurgebied en tegelijkertijd de begrazing met exmoorpony's en taurossen uitbreiden in de kern.

Natuurgebieden samenvoegen

Op verschillende plekken worden voormalige weiltes en akkerpercelen veranderd in natuur. Dat gebeurt door bloeiende en vruchtdragende bomen te planten, zoals zomereik, veldiep winterlinde en wilde appel. Ook worden struiken geplant, bijvoorbeeld meidoorn, hazelaar en lijsterbes. Oude rasters worden opgeruimd en op sommige plekken worden greppels gedempt, zodat het watersysteem zich weer kan herstellen. De verdroging van De Maashorst wordt daardoor verminderd en zo veranderen deze percelen geleidelijk in gevarieerde natuur, waarin insecten, vogels en zoogdieren voedsel, nesten en schuilplekken vinden. Enkele landbouwpercelen worden ingericht als natuurakker. Op zo'n akker is ruimte voor akkerkruiden en er worden geen bestrijdingsmiddelen en mest gebruikt. Het gaat om 42 hectaren in totaal, in het kader van het project "Realisatie natuurkern Maashorst". Daarin werkt ARK samen met de 4 Maashorstgemeenten en de provincie. Als eerste wordt het begrazingsgebied Brobbelbies aangepakt; uitbreiding vindt plaats richting Karlingerweg Uden. Het begrazingsgebied Zevenhuizerweg wordt in orde gebracht voor enkele taurossen. In een later stadium zijn de Slabroekse Bergen en Kannersberg/Munse Heide aan de beurt en de koppeling van beide gebieden met Brobbelbies. In Brobbelbies/Munse Heide zijn recent al exmoormerries uitgezet en spoedig volgen daar ook taurossen. (DR)

Opening vrijwilligersdag Liempde

De opening van het vrijwilligersseizoen van Brabants Landschap vond dit jaar plaats op zaterdag 23 september in het mooie dorpje Liempde. De Natuurwerkgroep Liempde bood daar zo'n 80 collega-vrijwilligers in Restaurant "Het Hof" een interessant dagprogramma.

Aandacht voor stronkentrekker

Jan Baan directeur van Brabants Landschap sprak een welkomstwoord. Daarna vertelde de heer P. van de Wiel, wethouder van de gemeente Boxtel (waartoe Liempde behoort), trots te zijn op al het werk dat de Natuurgroep vanaf 1988 heeft gedaan. Twee bestuursleden van de groep gaven daarna een korte powerpoint presentatie. De helft van de 125 leden is actief in één van de elf werkgroepen die de groep bezit! De natuurwerkgroep Liempde werkt samen met Brabants Landschap, Staatsbosbeheer en de gemeente Boxtel. Twee leden van IVN-Valkenswaard-Waalre vertelden vervolgens over de door hen uitgevonden en ontwikkelde "stronkentrekker", een gemakkelijk te vervoeren en te bedienen apparaat, dat o.a. zeer geschikt is voor het verwijderen van stronken van de Amerikaanse vogelkers. Onze technici in de Tolstraat hebben inmiddels zelf al zo'n stronkentrekker "nagemaakt"! We kunnen er dus zelf binnenkort óók mee aan de slag! Na dit technische onderwerp vertelden Mary Fiers, directeur Groen Ontwikkelingsfonds Brabant en mevrouw V. Fijnhout van Brabants Landschap respectievelijk over het zelf ontwikkelen van natuur en over een enquête van Brabantse gemeenten in hun buitengebied. 's-Middags, na een broodjeslunch, maakten de aanwezigen,

met prachtig weer, een lange wandeling door het Dommeldal, langs het "Duits lijntje" en het "Groot Duyfhuys", het nieuwe informatiepunt van Brabants Landschap. (DR)

Red onze insecten

Recent kwamen Duitse entomologen tot de schrikbarende conclusie dat in de Duitse natuurgebieden het merendeel van de insecten is verdwenen. In totaal is er maar liefst 75% minder insecten geteld!

Minder bestrijdingsmiddelen en stikstof

Volgens ecologen van de Radboud Universiteit Nijmegen is er geen reden om aan te nemen dat het in Nederland beter gaat met de insecten. Van de meeste insecten in Nederland worden geen structurele tellingen bijgehouden. Alleen het aantal vlinders wordt elk jaar geteld. Volgens de Vlinderstichting blijkt uit de gegevens van het Meetnet dat de vlinderstand in Nederland in dezelfde periode als de Duitse studie ook enorm is afgenomen. Direct na het bekend worden van de gegevens uit Duitsland, startte Natuurmonumenten een publiekscampagne onder het motto: "Red onze insecten". In een grote advertentie in de landelijke dagbladen vroeg men Carola Schouten, de nieuwe minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om zich in te zetten om de afname van het aantal insecten tegen te gaan. Het publiek werd gevraagd een handtekening te zetten om die vraag kracht bij te zetten. En op 31 oktober bood Landschappen NL een petitie aan op het Binnenhof in den Haag over de alarmerende toestand van de biodiversiteit in Nederland. Met de petitie hoopt men dat de politiek beseft dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen en stikstof in de landbouw drastisch omlaag moet, zodat bloeiende planten een betere kans krijgen. (DR)

Archeologie op kaart

Voor wie geïnteresseerd is in archeologie hebben het Rijksmuseum voor oudheden (RMO) in Leiden en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) een interessante archeologische website gemaakt. De website laat per archeologische periode, van prehistorie tot moderne tijd, de meest interessante vondsten en vindplaatsen van Nederland zien. In onze regio zijn dat onder andere in Oss (IJzertijd), in Kessel (Romeinse tijd) en in Lith (vroege Middeleeuwen). (DR)

www.archeologieopdekaart.nl

Kerstwandeling IVN

Even lekker naar buiten: op Tweede kerstdag, dinsdag 26 december, organiseert IVN Oss een wandeling bij het Ossermeer in Oss.

De wandeling begint om 10.00 uur vanaf het parkeerplaatsje aan de Macharenseseweg in Oss. De tocht is circa 5 km lang en duurt ongeveer twee uur. Even lekker naar buiten en de benen strekken.

Water en landschap

De omgeving van het Ossermeer kenmerkt zich door water. Het gebied kent een rijke historie die teruggaat tot 13de eeuw, de tijd van de aanleg van de eerste dijken. Recentere verhalen die de gidsen vertellen gaan over de Beerse overlaat en het zwembad/buitenvad dat hier in de jaren '30 van de vorige eeuw lag. En uiteraard vergeten de gidsen de natuur niet. Ze vertellen onderweg over van alles wat er in een winter te zien is. Het wordt vooral een gezellige wandeling, een welkome afwisseling op het vele binnen zitten tijdens deze feestdagen. (DR)

ivn natuur
educatie

"Groen-blaauwe handdruk" voor Natuurcentrum Specht

Op 3 november werd door Waterschap Aa en Maas een "Groen-blaauwe handdruk" uitgereikt aan de Vogelwerkgroep Boekel en Handel en aan Natuurcentrum De Specht in Handel.

Wijstverschijnsel beleven

De vogelwerkgroep werd beloond vanwege het beschermen van weidevogels in Boekel en het Natuurcentrum (waar onze vrijwilligersgroep tijdens hun uitje in 2005 op bezoek was) kreeg de onderscheiding voor de ontwikkeling van de educatieve wandelroute "Het Breukenpad". Op dat pad, dat speciaal aandacht geeft aan het unieke wijstverschijnsel, staan water, groen, educatie en beleving centraal, waarbij kinderen met lespakketten op pad worden gestuurd. Op de breukrand is de roestbruine kleur van het grondwater goed te zien! De kinderen passeren onderweg een moerasroute, zandlopers, een blotevoetenpad, een waterpomp, uitkijkpunt en een boombrug. (DR)

www.despechthandel.nl

Diapresentatie Georgië

Een viertal leden van de vogelwerkgroep van IVN-Oss maakten een natuurreis door Georgië. Ze laten van die reis prachtige dia's zien van de vogels, bloemen, vlinders, insecten en zoogdieren in dat land op 11 januari om 20.00 uur in het NME-centrum Elzenhoek in Oss. (DR)

UNESCO Geopark Peelhorst in oprichting

De Peelrandbreuk, met zijn unieke wijstverschijnselen, is een bijzondere breuklijn, die grofweg van Bonn in Duitsland, via Roermond tot aan Heesch loopt. Wordt dit gebied ooit een Geopark? Een Geopark, waarvan er in Europa 58 zijn, is een gebied met een bijzonder aardkundig erfgoed, van internationale betekenis.

Samen uitdaging aangaan!

De gemeenten in het breuklijngebied (Deurne, Gemert-Bakel, Landerd, Bernheze, Uden en Boekel) hebben samen met Waterschap Aa en Maas en de Provincie Noord-Brabant het plan opgevat om het bijzondere karakter van deze omgeving meer tot uitdrukking te laten komen en dit bijzondere stukje Nederland uit te laten groeien tot een UNESCO Geopark. In het voorjaar van 2016 tekenden de samenwerkingpartners al een intentieverklaring voor de oprichting van zo'n park en op 2 november jl. vond de officiële aftrap van het project plaats, dat de naam "UNESCO Geopark Peelhorst" kreeg. Geomorfologisch is de breuk uniek in Europa en van oudsher in belangrijke mate bepalend voor het gebruik en het beeld van het lokale landschap. De projecten die de Peelrandbreuk en het wijstverschijnsel op de kaart moeten zetten en

moeten leiden naar de status van UNESCO Geopark zullen moeten worden aangedragen door burgers, ondernemers, natuurorganisaties en heemkundekringen. Samen gaan ze de uitdaging aan! (DR)

Bellenscherm

De plastic soep in zeeën en oceanen is een wereldwijd probleem. Om te voorkomen dat er nog meer plastic en ander zwerfafval via de rivieren de zee instroomt, heeft een viertal vrouwelijke "bedenkers" een innovatief plastic-afvangsysteem ontwikkeld voor in stromend water. Het project verkeert nog in een pilotfase.

"Plastic Soup Terrine"

Het idee is even simpel als doeltreffend: met een lange slang vol kleine gaatjes en een grote compressor blaas je een scherm van kleine belletjes in de rivier. Al het drijvende vuil wordt vervolgens door dat scherm tegengehouden en naar de kant geduwd, waar het kan worden opgevisst. Deze "Great Bubble Barrier" is ontwikkeld naar een idee van enkele watersporters, die met lede ogen aanzagen hoeveel plastic er in de zee drijft. Door het vuil al in de rivieren af te vangen, hopen de onderzoekers die vervuiling bij de bron aan te pakken. In de IJssel bij Kampen is recent een proef uitgevoerd, met steun van Rijkswaterstaat. Het bellenscherm bleek daar heel goed in staat om vlotjes met

vlaggetjes en drijvende sinaasappels, die de onderzoekers bij wijze van proef in het water hadden gegooid, uit de hoofdstroom te drijven. Het idee werd beloond met de "Plastic Soup Terrine" 2017. Een prijs die wordt uitgereikt aan iemand die zich op bijzondere wijze inzet voor de strijd tegen de plastic soup. (DR)

PLASTIC SOUP FOUNDATION

Pontjes Uiterwaarde

Het aantal overzettingen van de tien voet- en fietspontjes van de Stichting Uiterwaarde over Maas, Waal, Linge, Lek en Rijn is in 2017 met ruim 17.500 toegenomen tot 132.191. Het mooie voorseizoen en de uitbreiding in vaardagen hebben hier aan bijgedragen.

Forse stijging Pontje Ham

De voetveren Demen-Batenburg, Ravenstein-Niftrik en Pontje Ham hebben dit jaar samen 38.083 mensen vervoerd. Opmerkelijk is dat Pontje Ham ruim 1.200 passagiers meer heeft overgezet dan vorig jaar. Het pontje maakte namelijk voor het eerst onderdeel uit van het wandelkeuzenetwerk. Het pontje Demen-Batenburg telde 18.885 passagiers en dat van Ravenstein-Niftrik zette 15.609 voetgangers en fietsers over. (DR)

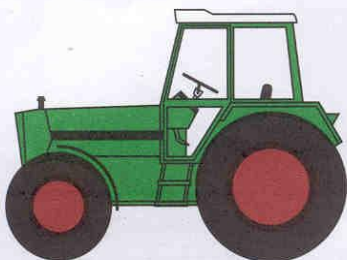
*Werkplaats van reparateur in Venlo
Foto: Theo Audenaerd*

Wisentstier Shogun even terug in Maashorst

Wisentstier Shogun, de gewezen baas van de wisentkudde in De Maashorst, die vorig jaar wegens agressief gedrag werd doodgeschoten, is weer enkele maanden terug vlakbij het gebied waar hij leefde.

Wisent met hardschuim romp

Maar nu is hij niet meer briesend in levende lijve aanwezig bij de kudde, maar staat hij gedurende een paar maanden aibaar in opgezette vorm te kijk in het Natuurcentrum De Maashorst aan de Slabroekseweg in Nistelrode. Daarna gaat Shogun op tournee langs de vier Maashorstgemeenten Uden, Landerd, Bernheze, Oss en het Provinciehuis, zodat velen de kans krijgen om hem te bewonderen. Na zijn dood werden zijn hoorns, hoeven, huid en haar lange tijd in een stinkend bad gelegd bij het preparateursbedrijf Bouten en Zoon in Venlo. Bouten had inmiddels bij een in opgezette bizons gespecialiseerde Amerikaanse collega een hardschuim romp besteld. En nadat die romp wat was bij geschuurd, werden de huid, hoeven, hoorns en haren van Shogun daar weer op aangebracht. Door het opzetten is het oorspronkelijke gewicht van Shogun natuurlijk zeer fors gedaald. Het zakte van ruim 600 kilo naar 50 kilo! In de Volkskrant van 27 oktober werd het proces van het opzetten van Shogun in een twee pagina's groot artikel getoond met opvallende foto's van fotoredacteur Theo Audenaerd. (DR)

LOONBEDRIJF PETER LOEFFEN

Waterstraat 5, 5374 KB SCHALJK • Tel.: 0486-461505 • Fax: 0486-464230

50 miljoen waarnemingen

Op de website "Waarnemingen.nl", die in 2003 werd opgericht, is eind september de 50 miljoenste waarneming binnengekomen. En de laatste jaren stijgt het aantal waarnemingen en gebruikers sterk!

Zeearend in Hemelrijkse Waard

"Waarneming", het grootste natuurplatform van ons land, heeft dit succes te danken aan meer dan 80.000 gebruikers. Op de site staan inmiddels 9.000.000 foto's en 38.000 geluidsopnamen, verspreid over 22.584 soorten. Waarnemingen komen nu niet alleen meer via de site binnen. Tegenwoordig gebruikt men vooral mobiele applicaties, zodat dan precies bekend is wat, waar en hoe laat iets gezien is. Daarbij kan dan meteen een foto worden toegevoegd. Bepaalde soorten worden vaker ingevoerd dan anderen. Roofvogels spreken het meest tot de verbeelding. Sinds de lancering van het platform zijn er 807.380 buizerds ingevoerd!! Dat maakt die vogel de meest ingevoerde soort. Op nummer twee en drie staan de grote zil-verreiger en de Kievit. Een zeer aparte waarneming in onze regio was een jonge zeearend op 7 oktober in de Hemelrijkse Waard in Oijen. De eerste waarneming van deze vogel in Brabant sinds de twee broedparen in de Biesbosch. (DR)

Kijk op exoten

In september verscheen de 21e editie van de nieuwsbrief "Kijk op exoten" van het KNNV. In deze nieuwsbrievenserie verschijnt vier keer per jaar een exemplaar. In nummer 21 leest u o.a. meer over de Buxusmot en de Aziatische tijgermug.

Meldt uw waarneming

Exoten zijn uitheemse soorten, die Nederland niet op eigen kracht kunnen bereiken, maar door menselijk handelen hier terecht zijn gekomen. Soorten die Nederland op eigen kracht bereiken vanuit hun natuurlijke verspreidingsgebied, bijvoorbeeld door klimaatverandering, zijn geen exoten. Exoten

leiden in de meeste gevallen niet tot grote problemen, slechts een beperkt aantal vertoont invasief gedrag door een explosieve groei. Invasieve exoten kunnen een bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit, volksgezondheid of veiligheid. Schadelijke exoten slaan sneller toe door klimaatveranderingen en grotere globalisering. Het is van groot belang, dat alle signaleringen van exoten worden gemeld. Zo kunnen de ongewenste milieueffecten, veroorzaakt door invasieve exoten worden beteugeld. De KNNV werkt daartoe samen met "Veldonderzoek Flora en Fauna" aan het project "Signalering invasieve Exoten" van de Voedsel en Warenwet (NVWA). (DR)

www.waarneming.nl
www.telmeel.nl

Symposium Biodiversiteit en Leefgebieden

Op 8 december werd in het Provinciehuis in Den Bosch voor de vijfde keer het Symposium Biodiversiteit en Leefgebieden gehouden. De organisatie was weer in handen van Floron, RAVON en de Zoogdiervereniging.

Lezingen, workshops en flitspresentaties

Het symposium was voor professionals en vrijwilligers die zich inzetten voor de Brabantse natuur, zoals terreinbeheerders, gemeenten, waterschappen, natuurorganisaties en agrarische natuurverenigingen. Er werd vooral gekeken naar wat er in Brabant is bereikt sinds het vorige symposium in 2015. Het gevarieerde dagprogramma bestond uit lezingen o.a. over het Groene Woud, De Nieuwe Biesbosch en het Markizaat en workshops, onder meer over het werken met de wildcamera. Ook waren er flitspresentaties over weidevogelbescherming met drones door Marco Renes van Brabants Landschap en over de ontwikkeling rondom de das in Brabant door Ton Popelier van Dassenwerkgroep Brabant. (DR)

Metaaltijdendag Oss

Op 6 oktober werd het eerste jubileum van de jaarlijkse metaaltijdendag gevierd in Oss. Twee dagen lang kwamen ruim 100 archeologen uit Nederland en België samen in Vivaldi om kennis uit te wisselen. Er waren lezingen over recent onderzoek naar metaaltijden en excursies naar de archeologische monumenten Vorstengraf en Paalgraven.

Documentaire "Boer Peer"

Archeologie is een belangrijk onderdeel van het Osse erfgoed. Talrijk zijn de tekenen van vroegere bewoning en een bewogen geschiedenis, zowel in Oss en de stadjes en dorpen in het buitengebied. Er zijn veel sporen uit de metaaltijden gevonden, zoals de unieke vorstengraven ten zuiden van Oss. Dit is één van de unieke elementen van ons erfgoed. Oktober was de maand van de landelijke "Maand van de Geschiedenis" en van de "Nationale Archeologiedagen." Er vonden diverse activiteiten plaats in het kader van erfgoed, geschiedenis en archeologie, zoals een open dag bij de opgravingen aan de Koornstraat, een presentatie van de historische en archeologische verenigingen en een tweetal lezingen. Bij de lezing op 22 oktober van Sjaak van Dorst over de veranderingen in het boerenleven in Haren na de tweede wereldoorlog, werd ook de nieuwe documentaire "Boer Peer" getoond. (DR)

Versterking van biodiversiteit

Achttien organisaties op het gebied van natuur, landbouw, milieu en wetenschap slaan de handen ineen voor versterking van de biodiversiteit op het platteland. Vóór de zomer van 2018 willen ze een uitgewerkt herstelplan op tafel leggen.

Ook bodemleven onder druk

De organisaties hebben dit op 22 november vastgelegd in een intentieverklaring, genaamd "De Verklaring van Driebergen". De verklaring werd aangeboden aan Landbouwminister Carola Schouten. Diverse soorten planten, dieren en insecten van het platteland in Nederland staan onder druk en nemen af. Er zijn echter ook zorgen over het bodemleven, dat we niet zien, maar dat wel cruciaal is voor de groei en afbraak van planten en organische stof. De negatieve trend

doet zich voor in zowel het agrarisch gebied als in de natuurgebieden en betreft de totale aantallen als de biodiversiteit van planten en dieren. (DR)

Green Deal voedselbossen ondertekend

Op 23 november ondertekenden de Natuur- en Milieufederaties samen met 20 andere deelnemende partijen de Green Deal Voedselbossen. Hiermee maakten de betrokkenen hun intenties voor verdere ontwikkeling voor de voedselbosbouw in Nederland officieel.

Hele jaar oogsten

Voedselbossen is een verzameling van een vorm van duurzame lokale landbouw, die sterk aan populariteit wint. Het is een agrarisch ecosysteem, opgebouwd uit vier tot negen vegetatielagen met vooral meerjarige eetbare soorten. Uit een goed ontworpen voedselbos kunnen het hele jaar eetbare producten worden geoogst, zoals groenten, fruit, noten, thee, paddenstoelen en honing. (DR)

Ontbijten met burgemeester

In het kader van de "Week van het Nationaal Schoolontbijt" genoten 19 leerlingen van de Sint Lambertusschool uit Haren op 8 november met burgemeester Wobine Buijs van een gezond ontbijtje in de Anton Jurgenszaal van het gemeentehuis

Voor Jeugdcultuurfonds

De kinderen brachten zelf het gezonde ontbijt mee en de burgemeester betaalde symbolisch voor het ontbijt met een donatie aan het Jeugdcultuurfonds. Dat was dit jaar het goede doel van het Nationaal Schoolontbijt. Het Jeugdcultuurfonds zorgt ervoor dat kinderen uit gezinnen met minder geld mee kunnen doen aan kunst, cultuur en sport. In heel Nederland deden 550.000 leerlingen van basisscholen mee aan het schoolontbijt. (DR)

www.schoolontbijt.nl

EET met je hart

Oss deed van 1 november tot 16 december mee aan de landelijke campagne "EET met je hart". Dat is een campagne tegen eenzaamheid bij kwetsbare ouderen.

Nieuwe vriendschappen

Zes weken lang vroegen 23 restaurants in Oss hun bezoeker een euro extra te geven voor "Eet met je hart". Daarmee organiseerde de Stichting "Met je hart" ontmoetingen voor Osse ouderen om nieuwe vriendschappen te sluiten en weer betrokken te raken bij de maatschappij. De opbrengsten in Oss werden gebruikt voor Osse ouderen "Lokaal voor lokaal". Burgemeester Wobine Buijs-Gloutemans en Maaike Widdershoven en haar man Daniël Staakman ondersteunden het initiatief "Met je hart Oss". (DR)

www.metjehart.nl

Ontbijt

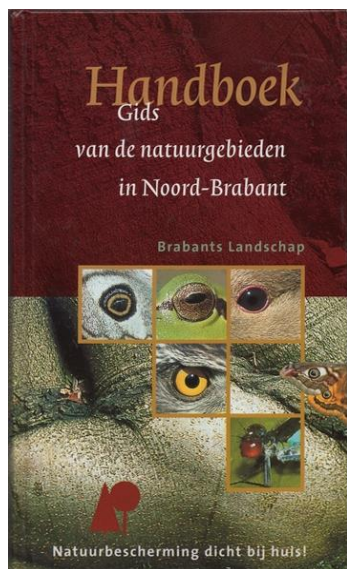
Op 1 november ontbeten de Fairtrade-deelnemers uit de gemeente Oss in het gemeentehuis met Fairtrade-producten. Ze waren daarvoor uitgenodigd burgemeester Wobine Buijs en het Platform Global Goals.

**FAIRTRADE
GEMEENTE**

Titel Fairtrade-gemeente prolongeren

Gastspreker was Elise Baron, eigenares van het restaurant "De Kleine Baron", uit Utrecht. Zij is een mooi voorbeeld, niet alleen haar koffie en thee is Fairtrade; zij maakt ook gebruik van eigen op duurzame wijze verbouwde groentes. Sinds 2013 is Oss een Fairtrade-gemeente. Steeds meer bedrijven, instellingen, zzp'ers, horeca en supermarkten in de gemeente Oss gebruiken of verkopen Fairtrade-producten. In 2018 moet Oss de titel Fairtrade-gemeente opnieuw indienen en gaat men voor de herbevestiging. (DR)

www.datisoss.nl

Nieuw handboek Brabants Landschap

Eind november viel het geheel herziene, 400 pagina's dikke en rijk geïllustreerde, handboek van Brabants Landschap weer bij de circa 30.000 leden in de brievenbus. En dat ging met een flinke plof, want het handboek, inclusief een leuk "Doe boek", weegt bijna 800 gram!

Weer 1.800 hectare erbij

Het, dit jaar 85 jaar bestaande, Brabants Landschap beheert nu in onze provincie 32.300 hectare natuur en tal van landgoederen en historisch onroerend goed. Sinds het verschijnen van het vorige handboek in 2007 heeft men er weer 1.800 hectare natuur bijgekregen. De natuurorganisatie heeft een heel druk laatste kwartaal achter de rug. Naast de "Week van het Landschap", die van 22 tot 28 oktober gehouden werd in Rijsbergen, organiseerde men op 15 oktober weer het "Pluk en Oogstfeest" bij Kasteel Tongelaar bij Mill en was men de centrale organisatie in Brabant voor de Natuurwerkdag op 4 november. Tevens waren er talloze wandelingen en excursies o.a. naar Mill, Heeze, Keent, Rijsbergen, Oorschot en Bergen op Zoom. (DR)

Natuurgebieden in Noord-Brabant

Op 24 november verscheen bij Uitgeverij Pictures Publishers in Woudrichem het bijna 500 pagina's tellende boek "Natuurgebieden in Noord-Brabant, Ontstaan, Ontginning en Natuurontwikkeling".

Invloed van de mens op het landschap

In het boek, dat geïllustreerd is met meer dan 1.000 foto's, wordt een twintigtal van de belangrijkste natuurgebieden in Noord-Brabant besproken. Hoe zijn die gebieden ontstaan en hoe heeft de mens in de loop der tijd deze landschappen veranderd? De prijs van het boek bedraagt tot 31 december €34,95 (daarna €39,95). Het is verkrijgbaar bij de erkende boekhandel of bij Picture Publishers in Woudrichem, 0183-307098. (DR)

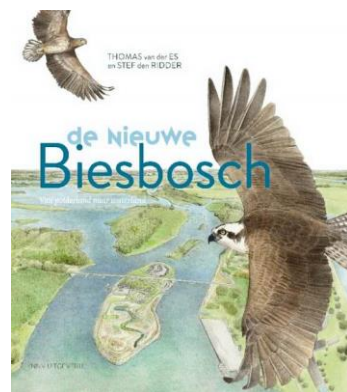
Boek "De Zeven van De Maashorst"

Tijdens het OERweekend op 7 en 8 oktober werd het eerste exemplaar van het verhalenboek "De Zeven van De Maashorst" overhandigd aan Gedeputeerde Johan van den Hout. Het boek werd geschreven door Helma van de Rakt en Dine van den Brenk.

Mythen en mensen

In het boek zijn zeven verhalen opgenomen, geïnspireerd op de geschiedenis en mythen uit De Maashorst, gelardeerd met wetenswaardigheden en recepten. Lieve, intelligente, domme, gevoelige, barbaarse, mooie en lelijke mannen en vrouwen worden geportretteerd in de tijdgeest van toen. Het boek, dat 108 pagina's telt en geïllustreerd werd door Geert de Goede, kost 15 euro en is o.a. te koop bij de boekhandels in de regio. (DR)

www.maashorstambassadeurs.nl

De nieuwe Biesbosch

Bij de KNNV-uitgeverij in Zeist verscheen het boek "De nieuwe Biesbosch", van polderland tot waterland. Het boek (48 pagina's) werd geschreven door Thomas van der Es.

Geurspoor van bever

"De nieuwe Biesbosch" is een schitterend eerbetoon aan dit unieke stuk herstellende rivierdelta. Thomas van der Es, beter bekend als boswachter Thomas, deelt zijn ervaringen in aanstekelijke stijl en Stef den Ridder maakte er prachtige tekeningen bij. In het boek o.a. de veranderingen in de Biesbosch, de "droomsoorten" als zalm, bijeneter en otter en er is, heel speciaal, een geurspoor van de bever in verwerkt. (DR) ISBN:9789050116312, €18,95

Plukhulp

Omdat het handmatig plukken van cranberry's knielend of op de hurken voor veel mensen nogal belastend is voor rug en knieën, maakten onze technici Piet Geurts en Peter Nederkoorn een handige plukhulp. Dit hulpmiddel geeft wel minder klachten, maar met de hand plukken levert toch wel een veel grotere opbrengst op, zo blijkt! (DR)

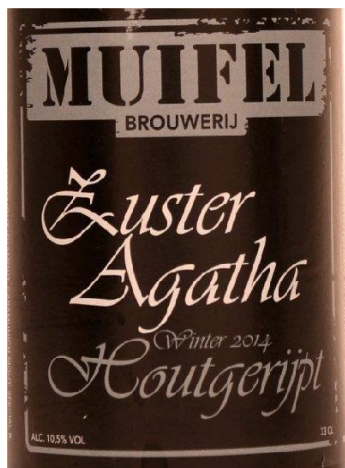

Zuster Agatha, Houtgerijpt

Het parapedaardje van de Muifelbrouwerij uit Oss is de rijke quadrupel Zuster Agatha. Eenmaal per jaar wordt op beperkte schaal een houtgerijpte variant van dat bier gebrouwen. De lancering van de versie 2017 vond plaats op 24 november. Het bier is o.a. verkrijgbaar bij de Mitra-slijterij.

Eigen brouwinstallatie

De brouwerij timmerde ook op 21 oktober al aan de weg. Toen werden tijdens een Launch Event in de Peperstraat in Oss weer twee nieuwe bieren gepresenteerd, namelijk Dr. Hop DIPA (8.5%) en Crazy IPA alcoholvrijbier. Eerder dit jaar bracht de 10 jaar bestaande brouwerij ook al Black Bastard (9.5%), Imperial Stout en het Messentrekker cranberrybier (met onze cranberry's) op de markt. Tijdens het Launch Event schonken alle zes de horecabedrijven in het "Horecastraatje" één of meer Muifelbieren en selecteerden een bier van de brouwerij ter begeleiding van één van hun gerechten. De brouwerij heeft vervolgorderde plannen om in 2018 een brouwinstallatie te plaatsen in haar pand aan de Vikingenweg in Oss. Momenteel wordt de productie nog uitbesteed aan loonbrouwerijen. (DR)

Bierbrouwerij De Kluys

Op 25 november vond in café-bierhuis "De Drie Sterren" in Demen de officiële presentatie plaats van het "Godfried met den Baard"-tripel van Bierbrouwerij De Kluys uit Neerlangel.

Bier uit kluzenaarswoning

Brouwerij De Kluys is de vijfde bierbrouwerij in onze regio, nadat we al eerder de Oijense brouwerij uit Oijen, de Muifelbrouwerij uit Oss, Thissen's brouwerij uit Lith en de Wikskracht brouwerij uit Ravenstein leerden kennen. Brouwerij De Kluys is in 2013 opgericht in de voormalige kluzenaarswoning van de Franciscaner broeder Johannes Baptist in Neerlangel. Vanuit zijn woning, toepasselijk "De Kluis" genoemd, heeft Johannes Baptist als kluzenaar zijn eenvoudige en kunstzinnige leven geleid, voordat hij weer terugkeerde naar zijn kloosterbroederschap. Vele jaren na zijn vertrek begonnen twee jonge "Maaskanters", Dorus van de Rijdt (28) uit Deursen en Frenk Zegers (30) uit Demen, in de keuken van de voormalige kluzenaarswoning onder de naam Brouwerij De Kluys met hobbymatig bier brouwen. Na enkele jaren van experimenteren bleken de bieren, die beide brouwers maakten zo in de smaak te vallen, dat zij besloten die in de markt te gaan zetten. De tripel "Godfried met den Baard" was het eerste bier dat men presenteerde. De brouwers ontwikkelden ook nog het lichtzoete donkere bier "Het Wapen van Godfried" en "Blonde Godfried", een fris blond bier van zomervruchten. (DR)

Sint en dan Kerst

Die discussies over wie het rechtst in de leer is, ben ik langzamerhand wel moe. Zwarte Piet is zwart of wit of veeg of rood of groen, whatever. Het is een kinderfeest en dat grote mensen zich er mee bemoeien, daar kun je vergif op innemen, dat gaat fout. Maar gelukkig hebben we daar hier geen problemen mee. Wij vieren gewoon feest, basta.

Nu krijgen we het Kerstfeest en nu zijn er nog geen discussies over het feit van de afkomst van Jozef; was Jozef nu een Joodse man of een Palestijn? Gelukkig is dat (nog) niet aan de orde. Maar in het gebied waar beide feesten hun oorsprong hebben, daar slaan ze zich voor minder de kop in. Het is nu al jaren hommeles en er komt maar geen eind aan. Vrede op aarde is ver te zoeken.

Vrede in De Stelt is er gelukkig wel, als je op zo'n mistige ochtend door de Stelt wandelt, met spinrag dat ineens duidelijk zichtbaar is en rijp op de velden, dan komt er een vredig gevoel over je. Dan denk ik wel eens wat zijn we toch gelukkig dat we hier mogen leven en niet daarginds. De oogsten zijn weer binnen, de velden liggen klaar om ingezaaid te worden. De wilgen worden geknot en in de bossen wordt gezorgd voor een gezond bos door regelmatig ondergroei van bramen en vogelkers weg te halen, waardoor kruiden en bloemen in het voorjaar weer kans krijgen om uit te lopen en het bos mooi te maken. Gelukkig blijft er genoeg struweel staan om te dienen als schuilplaats voor kleine zoogdieren en vogels.

In het jaar 2018, wat er aan zit te komen, vieren we ons 20 jarig bestaan. Een commissie vergadert regelmatig om een knalfeest voor te bereiden. In het voorjaar zal die commissie de eerste contouren van de feestviering bekend maken. Zeker is dat we in een mooiere omgeving nu ons feest kunnen vieren dan 10 jaar geleden. Met een mooie tuin, nieuwe fiets- en wandelpaden in de Stelt, nieuwe poelen, fruitlanen, fruitweitjes, het cranberryveld dat ieder jaar meer oplevert, Landerij VanTosse, met kilometers nieuwe houtwallen. Dat alleen al is een feest waard.

Hou de mail in de gaten de komende maanden, de commissie zal jullie op de hoogte houden. Ik wens jullie allemaal een fantastisch mooi Kerstfeest in gezelschap van goede vrienden en familie. En natuurlijk een goed uiteinde van 2017 en een super 2018 in goede gezondheid, met veel geluk en vooral liefde en vrede voor de hele wereld, zonder honger.

Beschouwer

De Koornbeemd b.v.

Cultuur- en Civieltechnische werken

Langendonkweg 11b 5345 HR OSS

www.dekoornbeemd.nl

Van het land direct naar de klant!

Groenten, Fruit, Verse salades, Boeren zuivel, Kaas, Vlees, IJs, Streekproducten en Geschenken

Wist u dat de familie Spierings, naast het melkvee bedrijf en de

sierviskwekerij, ook een Landwinkel heeft? Hier vindt u een ruim assortiment verse producten uit de regio, waaronder VanTosse streekproducten. Kom snel eens langs, wij helpen u graag!

U vindt ons aan de Oijenseweg 284 in Oss, net buiten de Oijense Zij naast Spierings Vis.

Oijenseweg 284 - Oss - www.landwinkelspierings.nl

Onze openingstijden:

ma	gesloten
di t/m vr	10:00 - 18:00
za	9:00 - 17:00

MUIFEL

BROUWERIJ

Zin in een Muifelproeverij?

Bezoek ons nieuwe proeflokaal op de Vikingenweg 5 in Oss.

Open op afspraak 06 - 4056 0581

www.muifelbrouwerij.nl

van Liempd
Tuin & Parkmachines

Weijen 77a 5388 HM Nistelrode
T. 0412- 61 10 04
E. info@vanliempdtuinenpark.nl

Tuin & Bosbouwmachines

Beregeningsmaterialen

Gereedschappen

Service & Reparatie

www.vanliempdtuinenpark.nl

**Nu ook op
DONDERDAG**

**ZOTTE
ZATERDAG
EXTRA*
KORTING
OP DIESEL/BENZINE/LPG**

(*Op basis van de DK brandstof adviesprijs. Deze korting vervangt de huidige korting)

Servicestation de Kock, Full-service tankstation aan de voorzijde. Self-service aan de achterzijde. 10L getankt, 2 euro korting op een wasprogramma naar keuze.

HESCHEWEG 223 OSS

Bijzonder smaakvol!

Terwaenen 28
5341 DG Oss

@ossetrotse
Christian Chocolaterie Patisserie

Werkgroep Landschapsbeheer Oss

Werkdagen en mededelingen

Werkschema 2017

Januari

Vrijdag 5, vrijdag 12, woensdag 17, vrijdag 26

Februari

Zaterdag 3, vrijdag 9, woensdag 14, vrijdag 23

Maart

Zaterdag 3, vrijdag 9, woensdag 14, vrijdag 23,
Zaterdag 24 (opschoondag), vrijdag 30

Werktijden

De werktijd op de werkdagen is van 9.00-12.30 uur. Werklocatie en verzamelplaats worden tijdig per mail bekend gemaakt. Ook langere werktijden en extra werkdagen worden per mail doorgegeven.

Inlichtingen en aan- of afmeldingen

Inlichtingen en aan- of afmeldingen kunt u mailen naar werkgroep@landschapsbeheer-oss.nl of naar pr@land-schapsbeheer-oss.nl. U kunt ook bellen naar 0412-642368.

Telefoonnummers

Henk Smouter (algemeen/projectcoördinator) 06-54288252
Tonnie van Hooff (coördinator beheer) 06-37456820 (ook tijdens de werkdagen).

Klusjesochtend

Iedere dinsdag klusjesochtend op onze Landschapswerf aan de Tolstraat 3, 5342 NH Oss tussen 9.00-12.00 uur. Telefoon 0412-474322.

Weer een nieuwe bus erbij

Het wagenpark van Landschapsbeheer Oss breidt zich steeds meer uit. Recent namen we -een 2e hands Ford Transit bus in gebruik.

Voor vervoer van mensen en materieel

Samen met de al aanwezige Fiat Ducato pick-up met open laadbak, die we eind 2016 aanschafte, beschikken we nu over twee auto's met een 7-persoons cabine, waarmee we -naast het vervoer van materiaal en machines - op de werkdagen groepjes vrijwilligers vanaf onze werf aan de Tolstraat naar klussen in het buitengebied kunnen vervoeren. Daarnaast beschikken we ook nog over een Toyota bestelbusje en een Fiat Doblo bestelwagentje. De nieuwe Ford bus werd weer fraai beletterd door WIRO Reclame uit Berghem. Dat, al meer dan 40 jaar bestaande, bedrijf belettert voor Landschapsbeheer Oss óók de wegwijzers van de fietsroutes. Zie het artikel elders in deze nieuwsbrief. (DR)

Mutaties Vrijwilligersgroep

De afgelopen periode heeft weer een flink aantal nieuwe vrijwilligers opgeleverd, acht in totaal. Van één van onze vrijwilligers moesten we afscheid nemen.

Ook jeugd erbij

De eerste nieuweling was Gregorius Wiersma (33) uit Macharen, die direct na zijn aanmelding op 29 augustus al op de Groenendijk hard meewerkte. Sterk en handig als hij is, kunnen we hem goed gebruiken in ons team. Vervolgens schoof Karel Rietveld (65) uit Oijen bij ons aan en werkte voor het eerst mee op 17 oktober. Karel deed al veel werkervaring op bij de ANWB-kampen. Ook de derde nieuwe vrijwilliger Wim Bongers (68) uit Oss was voor het eerst in actie op 17 oktober. Maartje Janssen (40) uit Oss schreven we op 31 oktober als vijfde nieuweling in, maar zij heeft nog niet meegewerkt. En dan de natuurwerkdag op 5 november. Van de acht gasten die daar meewerkten, konden we als vrijwilliger noteren: Jos van den Berg (66) uit Oss en Arleneke Ouwehand (47) eveneens uit Oss met haar twee kinderen Kiran (13) en Tara (11). Arleneke was er de ochtenden ná de werkdag al weer, maar haar kinderen zitten nog op school en kunnen alleen een keer op een zaterdag komen. We namen afscheid van tuinierster Karen Dawson, die naar een andere plaats verhuisde. Het totaal aantal vrijwilligers bedraagt nu 137. (DR)

Gegorius

Karel

Wim

Jos

Arleneke met Tara en Kiran